

Valkoselkätikka

Teksti: Timo Laine

Rakkaudesta valkoselkätikkaan!

Tammikuussa Rakkaudesta lajiin -kampanjassa tutustaan valkoselkätikkaan. Tämä kaunis ja käytökseltään hienostunut aristokraatti on tikkojen aatelia. ”Valkoselkätikka käyttäytyy aika fksusti: ei se rähise eikä räyhää”, sanoo tikkamies Timo Laine.

Koivutikkoja Karjalan kunnailta

Syksyllä 2008 eteläiseen Suomeen rynnisti ennennäkemätön määrä vaeltavia nuoria valkoselkätikkoja. Havaintopisteitä merkittiin kartoille kaukana napapiirin pohjoispuolellakin. Uudisreviirejä ei niin pohjoiseen kuitenkaan syntynyt.

Vaelluksen aikana ja sen jälkeen saatiin etelässä havaintoja Karjalankannaksella värirengastetuista valkoselkätikoista. Myöhemmin paljastui, että ainakin kaksi Venäjältä lähtöisin olevaa valkoselkätikkaa oli asettunut Etelä-Karjalassa pesimäreviireilleen. Tämä oli ensimmäinen kerta kun tulokkailla oli syntymätodistus mukana. Lintujen alkuperää ei sopinut enää epäillä.

1990-luvun puolivälissä Suomen pesivä valkoselkätikkakanta oli hiipunut kahteen–kolmeenkymmeneen pariin. Aktiivisten suojelutoimien, elinympäristöjen hoidon ja idästä saadun muuttovoiannon ansiosta nykyinen pesimäkanta sinnittelee noin kahdensadan parin vahvuisena. Se on huomasti enemmän kuin seurannan alussa, mutta edelleenkin liian vähän, jotta suojelutavoitteista voitaisiin tinkiä.

Päijät-Hämeen maakuntalintunakin tunnettu valkoselkätikka on erittäin uhanalainen, eikä selviä vielä omillaan. Jotkut emot tosin ovat tehneet parhaansa lisääntyäkseen. Hartolan lines-rouva ehti kypsyään 18 vuoden ikään ennen kuin katosi. Sitä ennen se pesi uskollisesti samalla saarireviirillä. Vuosien mittaan linekselle saatoi kuoriutua lähes puolensataa poikasta ainakin neljän eri puolison kanssa ja taisipa kumppanina olla välillä omia jälkeläisiäkin...

Valkoselkätikka kapsahtaa mieluiten koivun kylkeen. Mitä lahompi sen parempi voisi melkein sanoa, sillä paikkalinnun talvinen hyönteisravinto löytyy lahoppuusta. Valkoselkätikan nimeksi sopisikin ehkä paremmin koivutikka erotuksena muista mustan-, valkoisen- ja punaisenkirjavista tikoista, joilla kaikilla on enemmän tai vähemmän valkoista selkäpuolella.

Koivun puuttuessa myös lepät, haavat ja raidat kelpaavat ravinnon hakuun sekä pesäpötkelöiksi. Varttuneet lehti- ja lahoppuustoiset metsät ovat tikkojen elinehto, ovat ne sitten valkoselkiä tai koivutikkoja, omia tai tulokkaita.

Hitaasti elpyvä kanta tarvitsee uusia elinpiirejä, joten vanhojen lehtipuuvaltaisten metsien säilyminen on turvattava ja vanhoja reviirejä hoidettava. Idästä saatavan täydennyksen varaan ei voida pitkään tuudittautua, mutta siihen asti kun uusia yrittäjiä riittää tulisi myös olla jotakin tarjolla.

KUVA: ILKKA MARKKANEN

VALKOSELKÄTIKAN KOTIMETSÄÄ. KUVA: MICHAEL MÜLLER

TIKKAMIES PAKKASESSA. KUVA: TUUKKA LAINE

Ikuisesti tikkamies

Näin ensimmäisen valkoselkätikkani Norssin suunnistuspäivänä jossakin Lahdesjärven, Karkuvuoren maastossa. Rasti unohtui, kun säntäsin tikan perään. Vaeltava naaras, kaunis kuin mikä – sen verran ehdin toteamaan ennen kuin tikka jatkoi matkaansa. Taisin olla lukion ensimmäisellä luokalla. Ikuisuus sitten.

Petolinnut pitivät minua otteessaan seuraavan ikuisuuden, hellittivät hiukan yhdeksänkymmentäluvun alussa, mutta irti eivät ole päästäneet vieläkään. Toivottavasti koskaan ei niin käykään.

Järjestyksessä toisen valkoselkätikkani olin nähnyt maaliskuussa 1982, lähellä paikkaa johon myöhemmin muuttaisin asumaan. En vielä silloinkaan tiennyt tikasta juuri mitään enkä osannut aavistaa, minkä sijan se tulisi petojen rinnalla elämässäni saamaan. Ei jäisi havainto ainoaksi tuttavuudeksi lajin kanssa.

Neljä, viisi vuotta myöhemmin tuli tilaisuus liittyä WWF:n juuri perustettuun valkoselkätikkatyöryhmään ja sillä tiellä yhäti ollaan.

Valkoselkätikan suojelusuunnitelma valmistui viiden vuoden puurtamisen jälkeen vuonna 1992. Tunnen olleeni etuoikeutetussa asemassa, sillä WWF:n projektityössä pääsin vaikuttamaan suunnitelman syntyvaiheisiin ja suojelun myöhempään toteutukseen. Työni on jatkunut yhtä antoisana Metsähallituksessa sen jälkeen kun valkoselkätikkaseurannan vetovastuu siirtyi Etelä-Suomen luontopalveluille vuoden 2003 alussa.

Tuhansia hehtaareja valkoselkätikalle soveliaista metsää on saatu suojelluksi. Pitkjänteisen suojelutyön ansiosta ja onnellisten sattumien kautta valkoselkätikkakanta on saatu kasvuun. Pelko sukupuuttoon hiipumisesta on väistymässä. Mieltäni hivelee aja-

tus, että olen saanut olla työssä mukana ja onnistunut hoitamaan oman osuuteni niin hyvin kuin olen pystynyt.

Ajan mittaan suojelukiistat alkavat unohtua. Asenteet ovat muuttuneet, ja uudet vapaaehtoisuuteen perustuvat luonnonsuojelun keinot ja mahdollisuudet otetaan yhä paremmin vastaan. Ilman aktiivisesti toiminutta valkoselkätikkatyöryhmää, kymmeniä vapaaehtoisia avustajia ja lukemattomia muita lintuharrastajia valkoselkätikkareviirin kartoitus, seuranta, pesimäbiologinen tutkimus ja suojelun edistäminen ei olisi ollut mitenkään mahdollista.

Valkoselkätikka ei ole helppo laji. Sen löytämiseksi pitää tarkasti tuntea lajin elinympäristövaatimukset ja käyttäytyminen. Tietoja ja taitoja voi opiskella kirjoistakin, mutta syventävä tieto löytyy metsästä. On osattava tulkita merkkejä ja jälkiä, luotettava vaistoonsa ja vuosien tuomaan kokemukseen. Minulle sitä on kertynyt kohta kolmekymmentä vuotta, mutta silti joka vuosi opin jotain uutta.

Olen saanut tutustua kymmeniin hienoihin ihmisiin työvuosien varrella, eikä retkikavereista ole ollut pulaa. Lukemattomia kertoja olen myös yksin kulkenut tikkametsiä. Joskus kysyn itsekin itseltäni, miten vuodesta toiseen jaksan kulkea tikan perässä, tehdä pitkää päivää tarvittaessa arkea ja viikonloppuja erottelematta. Vaikea vastata, mutta ilmeisesti se vaatii jollakin tavalla erikoisen mielenlaadun... luovaa hulluutta tai ainakin perusteellisen hurahtamisen ja rakastumisen tutkittavaan lajiin.

Käyhän se välillä ihan työstäkin kun rämpiä yli puolimetrisessä hangessa pohjia myöten tai on voipumassa helteeseen itikoita huiskien, eikä mitään tulosta synny, mutta toisaalta – voiko olla

hienompaa kuin aikaiset aamut toukokuun lopulla, lehtomaisen kankaan vehreys, koivun tuoksu, lintujen pakahduttava aamukonsertti ja valkoselkätikat... emot ja poikaset samalla kertaa? Ei siihen voi kyllästyä!

Keväällä 2012 valkoselkätikkapari asettui pesimään samalle paikalle kotikylässäni, missä se käväisi vuonna 1982. Kolmekymmentä vuotta eli kolmas ikuisuus ehti kulua siitäkin. Elinympäristö oli valmiiksi suojeltu, hoidettu ja vaalittu. 28 kertaa olin turhaan odottanut ennen kuin toiveeni toteutui. Sen hetken tunteesta on hyvä pitää kiinni.

Pitkän linjan tikkamies Timo Laineesta oli vähällä tulla biologian opettaja, mutta hän päätyikin luonnonsuojelun täsmähommiin edistämään valkoselkätikan suojelun ohella kokonaisen häviämässä olevan luontotyyppin, lehtipuuvaltaisten vanhojen metsien suojelua. Valkoselkätikan kotimetsiä hoidetaan muun muassa Luonnonhoito-LIFE-hankkeessa. Timon rakkaus valkoselkätikkoihin ei syntynyt ensi silmäyksellä, mutta suhde on nykyisin vakaalla pohjalla. Se roihuaa intohimoisimmillaan toukokuun alusta juhannukseen, ja sitä ryydittää rakkaus myös petolintuihin.

KUVA: ILKKA MARKKANEN

ILKKA MARKKANEN

Valkoselkätikka

- ♥ Tikkojen aatelia – kaunis ja käytökseltään hienostunut aristokraatti.
- ♥ Uskollinen kotipaikalleen. Nuoret linnut ovat kuitenkin vaeltajia ja kulkevat satoja kilometrejä.
- ♥ Viihtyy vanhoissa lehtimetsissä ja syö lahopuiden hyönteisiä.
- ♥ Erittäin uhanalainen lehtimetsien vähenemisen, metsäalueiden pirstoutumisen, rantojen kaavoittamisen sekä virkistys- ja ulkoilualueiden lahojen ja vanhojen puiden raivaamisen takia.

rakkaudesta

L A J I I N

www.metsa.fi/rakkaudestalajiin